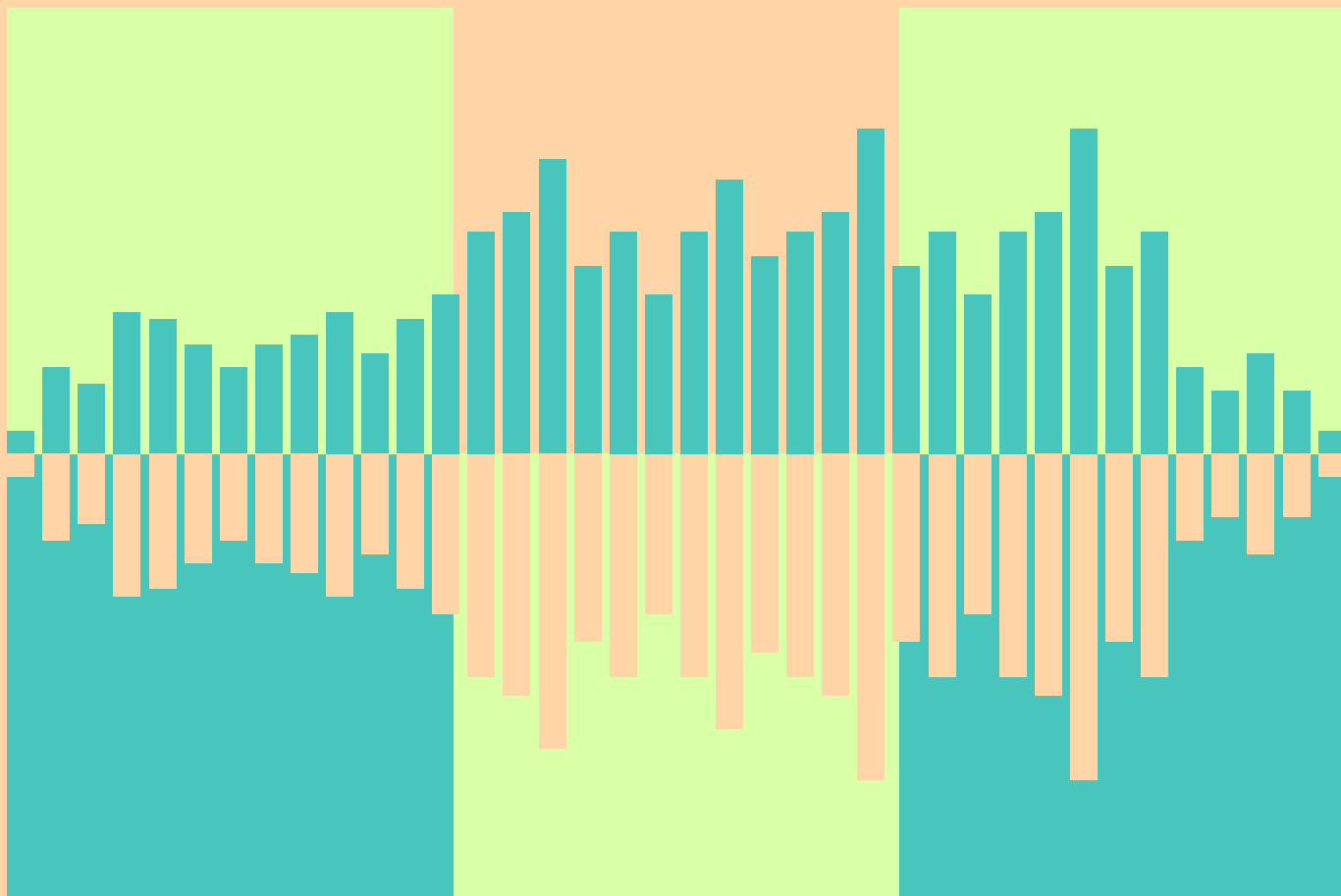

Autorskoprávní otázky samplování

Rudolf Leška, Rostislav Sliwka

Technika zvaná „samplování“ nebo „sampling“, při níž hudební tvůrce využívá části již existujících nahrávek, je běžnou součástí elektronické hudební tvorby, ačkoli v raných fázích byla kritizována a označována za krádež. Navzdory tomuto posunu ve vnímání samplování ale nelze říct, že by se s ním nepojila žádná úskalí. Především je nutné pamatovat, že není možné bez jakýchkoli omezení využívat ve vlastních dílech díla cizí, a to platí i pro cizí nahrávky.

Pravda je, že autorskoprávní problematika samplování není dosud zcela vyjasněná. Není přitom těžké pochopit, kde vězí problém – při samplování využíváte beaty, vokály nebo jiné prvky, které jste nevytvořili vy sami. A k těmto prvkům obvykle někdo drží práva, do kterých můžete tím, že prvek zahrnete do svého vlastního díla, neoprávněně zasáhnout. Jedná se o případy užití cizího autorského díla, případně předmětu ochrany práv souvisejících s právem autorským (jak se říká nahrávkám, technickým jazykem „zvukovým záznamům“). S jakými případy se můžete v praxi setkat a jaké mají autorskoprávní konsekvence, nastiňuje tento text.

**Samplování textu
a hudby, tedy autorských
děl → 04**

**Práva k uměleckému
výkonu → 05**

**Práva ke zvukovému
záznamu → 06**

Vypořádání práv → 07

**Pozor na hudební
knihovny a „royalty free“
hudbu → 08**

Samplování textu a hudby, tedy autorských děl

Písně se skládají ze dvou složek, a to hudby a textu. V obou případech jde o **autorským právem chráněná díla**. Autorům těchto děl náleží mimo jiné právo zakázat změny díla či jeho užití způsobem snižujícím jeho hodnotu, právo rozhodovat o rozmnožování, rozšiřování a zpřístupňování díla na internetu nebo také být při užití díla uveden. Zde se nabízí otázka, zda při samplování autorských děl dochází k užití.

Při **samplování** se totiž typicky pracuje s velmi krátkými pasážemi, které po začlenění do nově vzniklého celku nejsou rozpoznatelné. O užití cizího díla přitom jde pouze tehdy, když užitá část díla je sama o sobě rozvinutá natolik, aby byla autorskoprávně chráněná. Pouze pokud jsou pasáže, se kterými pracujete, delší nebo z jiných důvodů rozpoznatelné, je nutné posoudit, zda potřebujete souhlas autora, nebo se na vás vztáhne některá ze zákonných výjimek.

Obecně totiž platí, že pro užití cizího díla musíte mít souhlas, tedy typicky uzavřete licenční smlouvu. Zákon ale upravuje případy mimosmluvního užití, kdy můžete dílo užít i bez svolení autora. Patří sem např. **parodie**, **karikatura** a **pastiř** nebo také **citace**, tedy užití výňatků ze zveřejněných děl v „odůvodněné míře“. Zodpovědět otázku „povoleného rozsahu“ citace není jednoduchý úkol, každopádně ale musí být uváděni autoři citovaných děl a zdroje, odkud je citováno. V případě hudebních děl se nabízí uvést tyto informace v bookletu alba nebo v metadatech elektronického souboru.

Práva k uměleckému výkonu

Umělecký výkon je např. výkon zpěváka a hudebníka. V zásadě každá nahrávka tak obsahuje nějaký umělecký výkon, ať už jej předvedou členové orchestru, nebo zpěvák s akustickou kytarou. Mezi umělecké výkony se naopak neřadí díla provedená ryze počítačem bez intervence lidského faktoru (tedy např. klávesy napojené na počítač, které hudebník sám ovládá).

Je-li zaznamenaný umělecký výkon při samplingu rozpoznatelný, je na místě zvažovat nutnost vypořádat majetková práva podobně jako u autorů, popř. se opřít o výjimky pro zákonnou citaci či pastiš, jak je uvedeno výše pro autorská díla.

Co se ale týká osobnostních práv, ta jsou u výkonných umělců pojata úžeji, tedy umělec má právo na ochranu svého výkonu ne proti jakékoli změně, ale jen proti takové, která je na újmu jeho pověsti (zvažte, zda je vaše užití samplu spíše poctou, nebo „znetvořením“).

Práva ke zvukovému záznamu

Práva výrobce zvukového záznamu, který je samplován, je třeba vypořádat v zásadě vždy, ačkoliv je užít jen krátký úryvek. Soudy nicméně připustily, že pokud jde o realizaci svobody umělecké tvorby a výňatek ze záznamu je modifikovaný natolik, že není sluchem rozpoznatelný, nebude se jednat o užití v autorskoprávním smyslu.

Jaká práva se při samplování řeší?

autorské dílo

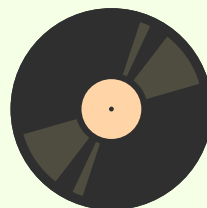
(HUDBA + TEXT)

- Hudba i text jsou chráněná díla
- Užití = jen pokud je sampl rozpoznatelný / dostatečně rozvinutý
- Obvykle je nutný souhlas autora / nakladatele
- Výjimky:
 - citace
 - parodie / pastiš

umělecký výkon

- Každý lidský výkon je chráněn
- Pokud je sampl zásadně upravený a nerozpoznatelný, soudy mohou uznat svobodu tvorby
- Umělec se může bránit změně, která poškozuje jeho pověst
- Výjimky:
 - citace
 - parodie / pastiš

zvukový záznam

- Práva výrobce nahrávky (label)
- Pokud je sampl zásadně upravený a nerozpoznatelný, soudy mohou uznat svobodu tvorby

Vypořádání práv

Z uvedeného vyplývá, že až na velmi výjimečné situace, zejména pokud má umělec v úmyslu [komerční užití](#) nebo [užívání na sociálních sítích](#), bude při samplingu nutné vypořádat minimálně práva k nahrávce s uměleckým výkonem. Pamatujte na to, že systém ContentID ve službě YouTube je schopen rozeznat i krátké samplované nahrávky, což si můžete lehce zkusit vlastním experimentováním.

V případě nahrávky je uzavírání licenčních smluv v rukou vydavatelů, kteří jakožto výrobci zvukového záznamu do daného projektu typicky také nejvíc investovali. Vydavatel potom v některých případech může svá práva svěřit kolektivnímu správci, konkrétně Intergramu. Nicméně [Intergram](#) vám uzavření licenční smlouvy nezajistí – jako samplující umělec musíte oslovit přímo nositele práv, tedy daného vydavatele (label). Intergram vám na něj může poskytnout kontakt.

Pokud ve svém díle používáte nikoli zanedbatelné útržky cizích děl, budete muset vyřešit i práva autorská daných autorů. Ta drží obvykle tzv. nakladatel (publisher). Kolektivní správce [OSA](#) vám sdělí, zda je dílo zastupované nakladatelem, nebo ne a na koho se s žádostí o autorizaci samplované verze obrátit. Pokud souhlas původního autora (nakladatele) nezískáte, nebudete si moci ani sami své dílo u OSA registrovat. Pokud souhlas získáte, bývá to často za podmínky, že samplovaný autor získá 100% podíl na vašem díle. Obsahuje-li dílo více samplovaných částí od různých autorů, může to samozřejmě představovat potíže. Výhodou ale je, že pak můžete své dílo registrovat u OSA.

Pozor na hudební knihovny a „royalty free“ hudbu

Populárním zdrojem pro samplování jsou [hudební knihovny](#). Mohou vyvolat pocit, že tvůrcům umožňují popsané složitosti obejít, protože pracují se samplý, ke kterým se práva dalších osob nemají vázat. Na to ale ani zdaleka nelze spoléhat.

Majitelé hudebních knihoven mívají vypořádaná práva autorů, výkonných umělců i výrobců zvukových záznamů, nicméně dosavadní obchodní praxe si stále žádá [dodatečnou autorizaci](#) majitelů práv, pokud jde o užití pro remixy a samplování. Některé knihovny jsou ale speciálně zaměřené na samplující umělce a jejich potřeby – tracky a beaty v nich obsažené můžete využívat v rámci podmínek dané služby a s uzavíráním dalších licenčních smluv si starosti dělat nemusíte. Rozhodně ale nečekejte, že v takových knihovnách najdete nejaktuálnější hity nebo populární skladby.

Problematické jsou potom knihovny, které hlásají, že jsou [„royalty free“](#), a vyvolávají tak dojem, že je lze využívat bez dalšího licencování. Ty ale často nejsou integrovány do globálního ekosystému kolektivní správy a ve svých smluvních podmínkách neřeší, jakou licenci jejich zákazník získává. Umělec, který používá samplý z takových knihoven, tak zůstává v právní nejistotě ohledně toho, zda může vzniklé skladby dále šířit.

Ve všech zmíněných případech pak může umělec narážet na to, že vytvořené dílo si nebude moci (bez autorizace) registrovat u OSA, a tedy ani mít příjmy z jeho dalšího šíření. Častým problémem jsou, např. u knihovny BeatStars, [nevýhradní nebo omezené licence](#) co do počtu nebo způsobu užití (např. licence na 100 tisíc přehrávání na YouTube nebo licence povolující spojení s jiným dílem, ale už nikoli jeho další užití apod.). Autor pak není nositelem práv ve smyslu autorského zákona a OSA pak nemusí dílo od daného autora vůbec přijmout do správy.

Tento manuál vznikl za podpory projektu Komplexní výzkum a podpora rozvoje kulturních a kreativních průmyslů v Olomoucké aglomeraci, reg. č.: CZ.02.01.01/00/23_021/0008382 spolufinancovaného Evropskou unií.

Grafická úprava — Jiří Vaněk / Carton Clan.

Tento návod je zveřejněn pod veřejnou licencí CC-BY.

Spolufinancováno
Evropskou unií

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY